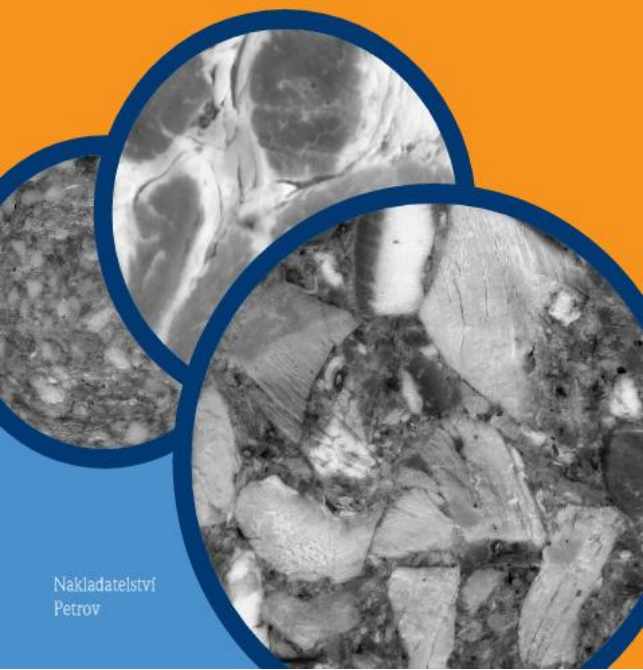

MICHAL VIEWEGH

Švédské stoly

aneb Jací jsme

Nakladatelství
Petrov

Michal Viewegh
Švédské stoly aneb Jací jsme

MICHAL VIEWEGH

Švédské stoly
aneb Jací jsme

Nakladatelství Petrov
Brno 2000

© Michal Viewegh, 2000
© Kulturní nadace Martina Pluháčka, 2000
© Petrov, 2000

ISBN 80-7227-080-X

I. část

(fejetony z let 1999–2000)

Švédské stoly aneb Jací jsme

„Povaha každého národa je více méně živým tajemstvím... Českou národní povahu jsme sami dlouho hledali jako nějaký rukopis založený v knihovně. Hledali jsme ji tu v lidové písni, tu v obrázcích na skle, v truhlách, v Národopisném muzeu, hledali jsme se složitě a namáhavě v Českých bratřích, splétali jsme emblémy z ocasů lva na našem znaku, hlásali jsme připojení na českou duchovní tradici, o které jsme dobře nevěděli, jaká je a v čem spočívá,“ napsal Ferdinand Peroutka už v roce 1923. „Moderní sociolog, který chce být hoden toho jména a který už přestal si představovat Čechy, ani sedí pod šumícími lípami, musí se rozhlédnout po živém, přítomném národě kolem, jak proudí ulicemi, pracuje v továrnách, kupuje, prodává a baví se.“

A jak se chová na zájezdech, dovolil bych si dodat po mnoha osobních zkušenostech. Jsem totiž bytostně přesvědčen, že kdyby moderní sociologové jezdili na organizované turistické zájezdy tak často jako já, už dávno bychom o našem národním charakteru věděli všechno. Jeden jediný zájezd se stravováním formou takzvaných švédských stolů — a bylo by po tajemstvích. Z pozorování Čechů před švédskými stoly by moderní sociologové mohli načerpat veškeré potřebné poznatky. Zbavili bychom

se tak konečně některých odvěkých mýtů — například o naší údajně nebojovné, ba přímo holubičí povaze; tvrdím, že člověk, který alespoň jednou zažil Čechy v situaci, kdy během snídaně začala docházet šunka, by takový nesmysl nikdy nevyslovil. K zbourání jiného známého mýtu — o slovanské vzájemnosti — zase úplně stačí být náhodným svědkem toho, jak ruští manželé předběhnou českou rodinu ve frontě na vejce na slanině.

S Ferdinandem Peroutkou je nicméně nutno v mnohém souhlasit, chování Čechů u snídaně či večere leckteré jeho vývody nepřímo potvrzuje. Ano, naše zeměpisná poloha nás opravdu vydává všanc nejrozličnějším vlivům: proč bychom se jinak nutili do nízkotučných jogurtů a do těch nechutných *corn flakes*, když ve skutečnosti bychom vůbec nejraději posnídali tradiční ostravskou klobásu s kremžskou hořčicí? Takže si dáme nejprve klobásku, a hned potom *corn flakes* a jogurt... Velikost našich snídaní ostatně výmluvně vypovídá o odvěké nejistotě naší národní existence. Francouzi nebo Američané, národy velké a silné, si mohou nandat okázale málo, ale Čech nikoliv. Radši se, Máňo, pořádně najež, kdo ví, co bude zejtra... Čím křehčí dějiny, tím bytelnější porce. A i kdybychom nakrásně žádnou hladovou zkušenost v genech neměli, je tu jiný podstatný argument: ten jogurt je úplně zadarmo! Čili ho buďto musíme sníst, nebo ho propašovat na pokoj (a k němu pro jistotu ještě dvě bábovky, talíř pršutu, ementál, máslo, pět housek a dva pomeranče).

Je to opravdu tak zlé? Jsme opravdu takhle neomalení, sobečtí, vypočítaví a tak dále? Možná namítnete, že vaše zkušenost je jiná, že vy jste u švédských stolů viděli i Čechy zdvořilé, ohleduplné — ale nemylte se. Věřte člověku, kterému dva krajané zrovna minulý týden vyfoukli

před nosem poslední oříškovou nutelu: Češi jsou smějící se bestie.

Co říkáte? Co ti zdrženliví Češi, které jste viděli?
Nesmysl. Ti už byli určitě po jídle.

Letní fejeton

aneb Výpisky z Esterházyho

Červnové ráno na terase hotelu na jednom z jadran-
ských ostrůvků; sedím v pohodlném křesílku, čtu si fejeto-
ny maďarského spisovatele Pétera Esterházyho a občas si
některou jeho obzvlášť zdařilou větu po svém zvyku zapí-
šu. *Co obnáší být Středoevropanem: mít kulturu spíš zá-
padní, kdežto život spíš východní. Naše nervové soustavy
jsou nadranc, náš věcě papír tvrdý.* Na bílém stolku před
sebou mám kroužkový blok, kávu a italské noviny, které
zde kdosi zanechal.

Lod' přirážející k molu přiváží početnou skupinu no-
vých hostů. Čtyři z nich, dva muži a dvě ženy, po chvíli
přicházejí na terasu; ještě než promluví, tuším už, že jsou
to Češi: jsou známým způsobem nesví (z kurzu koruny
vůči marce, z luxusu vstupní haly i z cizojazyčných nápisů
u výtahu...) a svou nejistotu jako obvykle maskují hlučným,
okázalým sebevědomím. Jenže čím víc se snaží napodobit
nenuceně veselé Angličany, kteří přijeli lodí s nimi, tím
víc se od nich liší; koneckonců nejsou z Birminghamu ani
z Northamptonu, nýbrž — jak později vyjde najevo —
z Pardubic. *Vyhráli jsme, nejsme však vítězi.*

„Hele, makarón si čte,“ prohodí nahlas muž ve sportov-
ní čepici se štítkem obráceným dozadu, když si všimne

novin na mém stole. „Hajzl má těžkej veget.“ Se smíchem obsazují vedlejší stolek. Sedím bokem k nim, maskován tmavými slunečními brýlemi, které mi sice poskytují určité soukromí, ale nervozity z toho, že budu odhalen a usvědčen jako vlastizrádce a špion, mě úplně nezabavují. Zároveň mám provinilý pocit, že se už zase snažím Čechům v cizině vyhýbat. Kde je moje vědomí národní sounáležitosti? říkám si. Cožpak nejsem rád, že se Češi konečně stávají plnoprávními občany nové Evropy? Probudím své poněkud ospalé vlastenectví, pootočím hlavu a věnuji krajanům nenucený *západní* úsměv. „Co čumí? Kam čumí?“ praví žena vedle muže v čepici. — „No na tebe ne, ty silikonová nádhéro...“ říká její partner. Vracím se okamžitě očima ke knize, ale proti své vůli východně zrudnu.

Přichází postarší servírka; chorvatsky se čtveřice zeptá, co si dají. „Pořádný kafčo. Žádnou švestkovou vodu, jasný?“ poroučí muž v čepici, ale dívá se stranou. „Žádnou zkurvenou cikorku!“ směje se druhý muž. „A s mlíčkem!“ žádá druhá z žen. „Řekni jí, Jardo, ať nezapomene na mlíko.“ — „Nezapomeň na mlíko!“ říká Jarda servírce a všichni se rozesmějí. Chorvatka omluvně krčí rameny; naveně se usmívá a opakuje svou otázku německy. „Kafe! Velký! Silný!“ zvýší hlas muž v čepici, ale ani tentokrát na servírku nepohlédne. „A fofrem!“ nařizuje jí druhý muž. „Řídíme, vole, celou noc!“

Tou dobou jsem už zarytým stoupencem společnosti založené na občanském, nikoli národním principu. *Ukázalo se, co jsme sice věděli už dřív, jenomže když jsme nechtěli, nemuseli jsme si to připouštět, že totiž ne každá blbost má svůj původ v režimu.*

„Zahlen, bitte,“ poprosím servírku s *lehkým postmoderním cynismem*.

Nespolknutelné sousto aneb Jsou Češi přežvýkavci?

„Vláda vládne špatně, ekonomická situace se zhoršuje. Spolupráce mezi ČSSD a ODS není možná,“ řekl v rozhovoru pro MF Dnes šéf poslaneckého klubu ODS Vlastimil Tlustý. „Dokud ale neexistuje jiná alternativa, je opoziční smlouva jediným východiskem.“ Vláda škodí zemi, ale vládnout bude dál. Spolupráce není možná, ale spolupracovat se bude. Jinak to nejde.

Jedním z mnoha tajných snů snad každého fejetonisty je metafora. Samozřejmě nikoli metafora ledajaká, běžná, jakých se dá za hodinu vymyslet tucet, nýbrž metafora jaksi geniální, jedinečná, která v mistrovské zkratce nanejdůležitěji vystižně pojmenuje to, co všichni ve společnosti už dlouho cítí, ale nedokáží to nějak přesněji, natožpak originálně vyjádřit a tak dále. Přijít na takovou metaforu je ovšem velmi obtížné: všechno už tu jak známo bylo, a navíc je tu varovné memento metafor, za něž pak jejich autoři dostali co proto — stačí připomenout kdysi slavnou *blbou náladu*, že. A tak chudák fejetonista přemýšlí dlouhé hodiny a pořád kde nic tu nic, a jde si tedy aspoň uvařit kafe, i koblihu přikousne, jenže marmeláda uvnitř je nějaká divná, jakoby žluklá — no vážně, fuj tajxl!

Fejetonista potlačí dávivý reflex a honem běží sousto vyplivnout — a geniální metafora je na světě. *Nespolknutelné sousto*.

Vždyť to je přesně ono, říká si fejetonista. To přece známe z dětství všichni. Vzpomínáte? Je vám šest nebo osm, sedíte ve školní jídelně nad nedojedeným talířem a v ústech máte odporné, stokrát přežvýkané a přitom nespolknutelné sousto... Na hliníkový nebo umělohmotný tác (tak či tak páchnoucí po saponátu) výhružně dopadá stín vaší nejméně oblíbené učitelky, která vás znechuceně pozoruje. A tak zoufale žvýkáte a žvýkáte a to sousto vám v puse stále roste.

„Mně je špatně, souško,“ zamumláte z posledních sil.

„Varuju tě, Nováku! Koukej to okamžitě dojíst, nebo řeknu tvým rodičům, že nedojídáš!“

A tak ten slizký žvanec převalujete v puse, oči vám lezou z důlků a žaludek se vám obrací, ale když zdvihnete hlavu, setkáte se s neúprosnýma očima té... učitelky.

„Dneska to dojíš, i kdybych tu nad tebou měla stát celou věčnost!“

A tak žvýkáme a žvýkáme. Jinak to nejde. A budeme žvýkat až do roku 2002 — pokud se do té doby nepozvracíme.

Vyplivnout to nejde, spolknout to nedokážeme.

Odhalení Masaryka v Kocourkově

Protože tady u nás v Kocourkově občas píšu do novin, moje pětaosmdesátiletá babička z matčiny strany mě považuje za experta na politiku a klade mi různé obtížné otázky — celá léta se mě například ptá, kdy konečně budeme mít ten Masarykův pomník.

Hned po revoluci to vypadalo celkem nadějně: Masarykova socha od Vincenta Makovského měla být už v březnu roku 1990 (u příležitosti 140. výročí prezidentova narození) umístěna na Hradčanech, ale potom z toho sešlo.

„Ale proč?“ ptala se mě babička.

Pokrčil jsem rameny.

V roce 1994 byla třímetrová maketa výše zmíněné sochy postupně umístěna v několika kocourkovských lokalitách, aby se zdejší lidé mohli sami vyjádřit, které místo jim pro pomník zakladatele státu připadá nejvhodnější. Ankety se zúčastnilo několik tisícovek kocourkovských občanů, kteří společně rozhodli, že nejlepším místem bude park na Klárově.

„No to to trvalo,“ stěžovala si naoko babička, ale znělo to spokojeně. „Na Klárově je to hezké,“ souhlasila.